SORTLAND KOMMUNE

Arkivsaknr.:	23/383
Dok.nr:	24/29572
Arkiv:	FA-V90, Historisk-20/68
Saksbehandler:	Vladimir Matic
Dato:	07.10.2024

Strategisk plan for Lofoten og Vesterålen 2024 - 2027 - Nærings- og miljøvirkemidlene i landbruket

Utvalgssaksnr.	Utvalg	Møtedato
PS - 158/24	Formannskapet	27.11.2024
PS -	Kommunestyret	

KOMMUNEDIREKTØRENS INNSTILLING

Sortland kommunestyre vedtar å godkjenne "Strategisk plan for Lofoten og Vesterålen 2024 - 2027 – Nærings- og miljøvirkemidlene i landbruket".

Formannskapet behandling - 27.11.2024 - PS-158/24

BEHANDLING I MØTE

Forslag fra politikere

Votering:
Kommunedirektørens innstilling enstemmig vedtatt.

Formannskapet PS - 158/24 VEDTAK:
Sortland kommunestyre vedtar å godkjenne "Strategisk plan for Lofoten og Vesterålen 2024 - 2027 – Nærings- og miljøvirkemidlene i landbruket".

KORT BESKRIVELSE AV SAKEN

Saken gjelder ny Strategisk plan for kommunene i Lofoten og Vesterålen for bruken av nærings- og miljøvirkemidlene i landbruket.
Dette er femte gang at det er utarbeidet en felles strategisk plan for disse kommunene. Strategisk plan er primært et saksbehandlingsverktøy som skal legges til grunn for prioritering og behandling av søknader.

Strategisk plan skal behandles politisk av den enkelte kommune i henhold til avtalen om interkommunalt samarbeid på landbruksområdet mellom kommunene i Lofoten og Vesterålen og Sortland kommune.

FAKTA I SAKEN

Nærings- og miljøvirkemidlene i landbruket
Nærings- og miljøvirkemidlene i landbruket omfatter i denne sammenheng de tilskuddsmidlene i jordbruket og skogbruket der kommunen har vedtaksmyndighet. Det gjelder Nærings- og Miljøvirkemidlene i Skogbruket (NMSK-midlene) og Tilskudd til Spesielle Miljøtiltak i Jordbruket (SMIL-midlene).

I forbindelse med endringer som er gjort i de statlige føringene for midlene, er det et krav fra Statsforvalteren at kommunene reviderer sine flerårige tiltaksstrategier.

Som en del av kommunereformen har kommunene fra 01.01.2020 fått overført ansvaret fra Statsforvalteren for forvaltning av samtlige tilskuddsordninger til nærings- og miljøtiltak i skogbruket.

På skogbruksområdet innebærer dette at kommunene også blir førstelinjemyndighet for Tilskudd til bygging og ombygging av skogsveier og Tilskudd til skogsdrift med taubane, hest og andre driftsmetoder. Endringen i forvaltningsansvaret for skogbruksmidlene er innarbeidet i ny Strategisk plan for 2024 - 2027.

Tilbakeblikk om virkemidlene og det interkommunale samarbeidet

Med virkning fra 01.01.2004 ble en betydelig del av ansvaret for nærings- og miljøvirkemidlene i landbruket overført fra fylkesmannen til kommunene. Det var en forutsetning at kommunene utarbeidet flerårige tiltaksstrategier for bruken av midlene og at disse strategiene skulle legges til grunn for tildeling av årlige rammer til kommunene.

I 2003 ble det startet et prosjekt for å lage en felles tiltaksstrategi for de ti kommunene i Lofoten og Vesterålen, samt å se på mulighetene for felles forvaltning og samarbeid for å oppnå best mulig effekt av midlene. Første del av prosjektet, en felles strategisk plan, ble ferdig og behandlet i alle kommunene i løpet av første halvår 2005. Andre del, å utrede en samarbeidsmodell for kommunene i Lofoten og Vesterålen, ble ferdig i 2006 og behandlet i alle berørte kommuner i løpet av 2006 og 2007.

Alle kommunene gikk inn for modellen med felles forvaltning av kulturlandskapsmidlene i jordbruket, (SMIL) og nærings- og miljøvirkemidlene i skogbruket (NMSK), med Sortland kommune som vertskommune.
Det interkommunale samarbeidet ble formelt iverksatt 1. september 2007.

Virkemiddelutvalget

Statlige myndigheter forutsetter at tiltaksstrategiene for skogbruksmidlene og SMIL-midlene skal være forankret i næringene ved faglagene i landbruket. Siden så mange som 10 kommuner og to regioner deltar i samarbeidet, ble det i 2007 opprettet et rådgivende Virkemiddelutvalg for ordningen. Virkemiddelutvalget består av en representant fra hver av de to regionrådene i Lofoten og Vesterålen, en fra bondelagene i Lofoten og en fra bondelagene i Vesterålen, en fra bonde- og småbrukerlagene i Lofoten og en fra bonde- og småbrukerlagene i Vesterålen og en representant fra Vesterålen og Lofoten Skogeierlag.

Innspill fra faglagene i landbruket, Norsk Landbruksrådgiving og kommunene er innarbeidet i planen. Strategisk plan 2024- 2027 er godkjent av Virkemiddelutvalget for Lofoten og Vesterålen.

Statlig forankring

Det er også et krav fra statlige myndigheter at de lokale tiltaksstrategiene skal være forankret i nasjonale og regionale miljø- og næringsprogrammer.
Planen bygges på de føringer og prioriteringer som fremgår av:

- Regionalt skog- og klimaprogram (RSK),
- Regionalt miljøprogram for jordbruket i Nordland (RMP) 2023- 2026

Regionalt miljøprogram for jordbruket i Nordland 2023- 2026 ble vedtatt i mai 2023.
Siste Regionalt skog- og klimaprogram for Nordland gjelder fra 2019-2022.

De regionale programmene og overføringene av forvaltningsansvar på skogbruksområdet fra 01.01.2020 legger derfor nye føringer for hvordan virkemiddelbruken skal innrettes i perioden 2024-2027. Revidert plan bygger på erfaring og fokuserer nærmere på skogsdrift, skogsveier, ringvirkninger av hogsten og videreforedling, sagbruk i Lofoten og Vesterålen og økt bruk av lokalt produsert tre.

I tillegg til de føringene og endringene som allerede er nevnt, og enkelte forskriftsendringer, bygger den reviderte planen på erfaringer med bruken og forvaltningen av skogbruksmidlene og SMIL-midlene over en periode på 17 år fra 2007 til 2024.

I den nye planen har behovet for skogsbilveier, utbygging av sagbruk i Lofoten og Vesterålen og økt bruk av lokalprodusert trevirke fått større oppmerksomhet enn tidligere. Dette er i tråd med de statlige føringene for bruken av midlene og den økte oppmerksomheten på FNs bærekraftmål. FNs bærekraftmål har fått sin egen plass i planen. Det blir vist til en rekke koblingspunkter mellom FNs bærekraftsmål og målene i Strategisk plan for bruken av miljøvirkemidlene i jordbruket og nærings- og miljøvirkemidlene i skogbruket.

VURDERING

Jordbruk - Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)

Lofoten og Vesterålen er viktige landbruksregioner i Nordland med til sammen 29 % av det samla dyretallet for sau, geit og ku i fylket. De siste 15 årene har det likevel vært en markant nedgang i antall sau og antall melkekyr, mens det for ammekyr har skjedd en fordobling i dyretallet og for geit en svak vekst. Samtidig har jordbruksareal i drift holdt seg stabilt i Vesterålen, mens det i Lofoten har vært en nedgang, både samlet sett og i den enkelte kommune.

Produksjonen av melk og kjøtt styres i all hovedsak gjennom den årlige jordbruksavtalen mellom staten og landbruksorganisasjonene og i liten grad av SMIL-midlene. SMIL-midlene skal derimot bidra til at det gjennomføres miljøtiltak ut over det som forventes gjennom vanlig jordbruksdrift.

Nye tilskudd innført i RMP i 2023:

- Brenning av kystlynghei
- Soner for pollinerende insekter
- Tilrettelegging av hekke- og beiteområder for fugl
- Bruk av egenprodusert kompost
- Spredning av biokull

Om mulig skal SMIL- og RMP-tilskudd ses i sammenheng, ved at SMIL-tilskudd kan brukes til planlegging og tilrettelegging utover det som støttes gjennom RMP tilskudd.

Vann og vassdrag som framgår av tiltaksprogrammet i regional vannforvaltning i Nordland skal fortsatt prioriteres. Prioriterte tiltak er rensedammer og vegetasjonssoner, erosjonssikring i åpne avløp, opprensking i gamle avløpssystemer og fellestiltak for å redusere forurensning fra landbruksarealer. I tillegg viderefører planen å støtte opp om tiltak for å hindre gjengroing av jordbrukets kulturlandskap, motvirke tap av biologisk mangfold, ivareta kulturminner og kulturmiljøer og tilrettelegging for ferdsel og opplevelseskvalitet i jordbrukslandskapet.

Skogbruk - Nærings- og Miljøvirkemidlene i Skogbruket (NMSK-midler)

Over en periode på mer enn 60 år er det gjort store statlige og kommunale investeringer for å etablere en skogressurs i regionen som gir grunnlag for ny næringsutvikling og økt verdiskaping i skogbruks sektoren. Av nye store statlige satsinger på skogbruket i Lofoten og Vesterålen er det bevilget til sammen 24 millioner kroner til bygging av nye tømmerkaier i Risøyhamn og på Stokmarknes. Hvert år investeres det betydelige private og statlige midler i nye skogsbilveier.

I Strategisk plan for Lofoten og Vesterålen 2024- 2027 er det fokus på utvikling av skogsveinett. Et rasjonelt skogsveinett er en forutsetning for å kunne avvirke skogen på en lønnsom måte. Skogsveibygging kan komme i konflikt med miljø- og friluftsinteresser, men skogsveier gjør også at utmarka blir lettere tilgjengelig for turgåere. Bygging av nye skogsbilveier og ombygging av traktorveier til bilveistandard bidrar til betydelig større lønnsomhet for skogeierne og skognæringa, men betyr samtidig store kutt i utslippene av klimagasser ved at transporten av tømmer flyttes fra skogsmaskiner og over på vogntog.
I 2023 har Lofoten og Vesterålen fått tildelt 200 000 kr i tilskudd til skogsveier og skogsdrift av Statsforvalteren i Nordland, som er betydelig mindre enn innmeldt behov. På grunn av revidering av Strategisk plan for 2024- 2027 har vi mottatt ytterligere 300 000 kr som tilskudd til skogsveier og skogsdrift av Statsforvalteren i Nordland. Vi håper at summen skal vokse videre i årene fremover. Det er muligheter for vekst i hogst de neste tiårene, men vi trenger bedre tilgang til skogen.

Vi har registrert rekordhogst i regionen i 2022: 24 200 m3, med brutto tømmerverdi ca. 9,5 millioner kroner og ca. 5,2 millioner kroner utbetalt til skogeiers kontoer. Områdene med god infrastruktur er avvirket allerede, men fortsatt er en del skog hogstmoden.
Hogstpotensialet er økende for hvert år og kan om 20- 30 år nå opp i 70 000 kubikkmeter i året.
I prognosen ser en spesielt virkningen av de store planteårene fra 1956 til 1970, der plantefeltene er hogstmodne i 70- 80- årsalderen. De nye tømmerkaiene er dimensjonert for framtidige hogstvolum. Med så mye tømmer er det store klimagevinster i å flytte transporten av tømmer til industri over fra bil til båt. Vi forventer at sagbruket i Lofoten og Vesterålen kan utnytte de ressursene godt og produsere nye arbeidsplasser.

Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket gir adgang til at skogbruksmidlene kan brukes til tiltak og prosjekter som bidrar til å utvikle skogbruket i en kommune eller i en region. Strategisk plan viderefører å støtte opp om fellestiltak som fokuserer på hele verdikjeden for å øke den lokale verdiskapinga av skogressursene.

Lofoten og Vesterålen har nesten en fjerdedel av fylkets befolkning på en tiendedel av fylkets landareal. Med en befolkningstetthet mer enn dobbelt så stor som resten av fylket, har det som skjer lokalt i jordbruket og skogbruket mange øyne rettet mot seg. Dette er positivt, men byr også på utfordringer når det gjelder næringsutøvelse på arealene, spesielt for skogbruket som relativt ny næring i Lofoten og Vesterålen.

Når det hogges gran og annen barskog, skal skogeier innen tre år sørge for at arealene er forynget med treslag som tilnærmet kan gi samme produksjon og kvalitet som skogen som ble hogd. Kommunene har et særlig ansvar for å påse og kontrollere at arealene som hogges blir forynget på en tilfredsstillende måte. Det framgår av Strategisk plan i hvilke tilfeller kravet om foryngelse kan fravikes.

Naturmangfoldloven slår fast at norsk gran er et treslag som kan brukes i hele landet uten særskilte bestemmelser om utsetting. Utsetting av utenlandske treslag må godkjennes av Statsforvalteren, både når det gjelder ny skog etter hogst og treslagsskifte på nye arealer. Statlige myndigheter og FNs klimapanel har fokus på at et aktivt og bærekraftig skogbruk bidrar til økt karbonbinding og økt karbonlagring, i tillegg til verdiskaping.

Klima-, miljø- og naturforhold

Balansering av næringsutvikling og bærekraftsmål

Kombinasjonen av hav, mektige fjellformasjoner, jordbruksarealer i hevd og fjellsider med beitepreg har en egenverdi i merkevarebygginga for reiseliv og landbruksprodukter. De to regionene har en stor del av fylkets besøk av turister. Reiselivet er ei viktig næring som profitterer på et velpleid kulturlandskap i kombinasjon med bosetting og næringsutøvelse. Et aktivt jordbruk og skogbruk bidrar til å utforme vår tids kulturlandskap.

FNs bærekraftsmål og nasjonale og regionale klima-, miljø- og næringsprogrammer er viktige rammeverk for hvordan kommunene i Lofoten og Vesterålen innretter virkemiddelbruken der kommunene er førstelinjemyndighet. Overføringen av forvaltningsansvaret til kommunene for tilskudd til skogsveier og driftstilskudd til alternative driftsløsninger gir kommunene økt innflytelse på virkemiddelrammene og økt handlingsrom for gode lokale tilpasninger.

Strategisk plan for bruken av nærings- og miljøvirkemidlene i landbruket skal balansere målene om ei bærekraftig utvikling av jordbruket og skogbruket som næringer med målene om reduserte utslipp av klimagasser, økt karbonlagringen i skogen, renere vann og hav, bevaring av artsmangfold og kulturlandskap og økt opplevelsesverdi for befolkningen.

Tilgang på fagkompetanse og likebehandling av søknader

En felles strategisk plan for kommunene i Lofoten og Vesterålen sikrer likebehandling av søknader, felles tilskuddssatser for støtteordningene og at brukerne har tilgang på fagkompetanse og saksbehandlingsressurser på områdene skogbruk og spesielle miljøtiltak i jordbruket.

KONKLUSJON

Sortland kommune godkjenner Strategisk plan for Lofoten og Vesterålen 2024 - 2027 – Nærings- og miljøvirkemidlene i landbruket.

Vedlegg:
Strategisk plan for Lofoten og Vesterålen 2024-2027